

Protokol nahrávky*

Pamětník: Jan Hartmann

Datum a místo natáčení: 14. a 22. ledna 2025 v narátorově bytě na pražských Vinohradech

Natočila a zpracovala: Tereza Vinická

1. nahrávka	
0:00:00	Představení narátora. Jan Hartmann se narodil v Moravské Ostravě. V roce 1945 byla rodina nuceně přesídlena do Hrušova. Vysvětlení poválečných poměrů v rodišti a původu rodiny. Otec se narodil v oblasti, která byla na pomezí Polska, Slezska a Pruska a sloužil pod pruskou armádou, což mu někteří měli za zlé. Rodina, do níž se narátorův otec narodil, měla sedm synů – jejich osudy, jeden z bratrů měl stipendium na lyceu v Dijonu. Region Altreich, v němž měli muži vojenskou povinnost. To byl i případ otce (Jan Hartmann, nar. 1910), který se původně vyučil řezníkem a v roce 1941, když bylo narátorovi sedm měsíců, byl povolán. Vrátil se po šesti letech. V roce 1945 byla rodina opět přesunuta do Hrušova, kde narátor začal chodit do školy (mimochodem i s Marií Rottrovou). Bydleli u babičky, která se starala o děti, matka pracovala. Předci z babiččiny strany byli Poláci. Narátor chodil do jedenáctiletky (tři roky následovaly po základní škole, po reformě vznikl tzv. JUK – jednorocní učební kurz). O návratu tatínka z války. V oboru pracovat nejprve nesměl, jezdil tedy s vápencem ve Vítkovických železárnách. Až později se směl vrátit k řeznictví.
0:15:00	Po jedenáctiletce se sestra přihlásila na poděbradskou pobočku ČVUT, obor slaboproudá elektrotechnika. J. Hartmann, kterému kvůli uličnímu výboru zakázali poslat přihlášku na VŠ, se rozhodl pro dvouletý nástavbový kurz pro rehabilitační pracovníky. Inspirován sestřinými spolužáky se přihlásil do tanečního souboru Hlubina. Rodokmen – údaje o rodičích. Maminka rodným jménem Witaszevská byla ročník 1912 a pocházela z Krakova. Národnostní poměry Slezské a Moravské Ostravy (na soutoku hraniční Ostravice a Odry právě ležel narátorův rodný Hrušov) – odráželo se i ve škole – bitvy mezi Prajžáky a Čisaráky (odvozeno od Pruska a císařství). Kulturní vlivy na dítě: loutkové divadlo (rakvičkárna) v hrušovské sokolovně, kino – vzpomínka na americký film <i>Pět Sullivanů</i> [narátor mylně uvádí název <i>Sedm Sullivanů</i> , v originále <i>The Fighting Sullivans</i> (1944)]. Impuls ke sportu vzešel z dětských kratochvílí a z inspirace kamarádem, který se zajímal o atletiku – hod diskem a koulí, atletické časopisy posílané kamarádovi z Ruska – zářový systém vrhu koulí, prodloužení dráhy. Docházka do atletického oddílu ve Vítkovicích a tréninky basketbalu v Tatranu Ostrava, kam narátor chodil až do kategorie mužů.
0:29:15	Na tanec chodil ve stejné době. S tréninky, vystoupeními a zápasy byl velmi vytížen. V Hlubině, kterou vedla Zdena Zápalová-Kyselá, se pěstoval stylizovaný lidový tanec. Popis vystoupení a kostýmů na téma <i>Z havířského života</i> . Zahraniční zájezdy do Polska, do Francie –

* Protokol nepředkládá ověřená fakta. Reprodukuje informace v té podobě, v jaké je uvádí narátor. Případná vnější doplnění jsou odlišena hranatými závorkami.

	Savojsko. Po skončení jedenáctiletky nastoupil narátor na rehabilitační nástavbu při zdravotnické škole v Ostravě Vítkovicích. Kromě atletiky, basketbalu a tance se věnoval i gymnastice a pod vedením spolužačky i plavání. Po skončení nástavby byl na praxi v nemocnici na oddělení popálenin, kde nacházel velký smysl své práce. Do toho přišel povolávací rozkaz do Kroměříže, kde byl umístěn do vojenské nemocnice, později do Uherského Hradiště na základní výcvik. Nabídka z Dukly do basketbalového týmu, který byl v Chebu, posádka byla v Mariánských Lázních.
0:46:02	Po dvou letech vojny přišel výběr nabídek, kde bylo možné hrát. Z vojny dostal narátor bez problémů doporučení ke studiu tělesné výchovy na VŠ. Při studiu pracoval nejprve jako výchovný pracovník pro tělesnou výchovu na učilišti spojů v Ústí nad Labem, později učil v Praze. Vzpomínka na ruštináře z jedenáctiletky, který studenty vodil do ostravského Divadla hudby na jazzové koncerty, narátor také poslouchal populární Radio Luxembourg. V rámci studia FTVS byl v druhém ročníku tanec s prof. Kosem. Basketbal hrál za Slovan Orbis Praha, tým při nakladatelství Orbis. Profesor Kos si všiml narátorova talentu a doporučil mu konkurz do Československého státního souboru písní a tanců (ČSSPT). Vzpomínka na záchranu lidí na utrženém voru během výletu s žáky z učiliště automechaniků – narátor oceněn primátorem. V roce 1967 začal tancovat v ČSSPT, kde později zůstal jako choreograf.
0:59:57	Zájezd do Francie – Paříž, Saint-Malo, ostrov Saint-Michel. Vzpomínka na noc, kdy Francouzi výpravu vzbudili s informací o okupaci ČSSR vojsky Varšavské smlouvy a nabídli jim azyl, rozhodnutí vrátit se domů. Atmosféra na hranicích. Následovala žádost o vízum do Rakouska, ale z cesty sešlo, protože soubor byl pozván na oslavy republiky do Londýna. Tam nabídl Robin Howard narátorovi a jeho přítelkyni stipendium v London Contemporary Dance Group. Ona zůstala, on odjel do Čech vyřizovat oddálení některých zkoušek apod. V Londýně byl tři roky, dostal nabídky dělat jazz dance s Mattem Mattoxem i jiné. V průběhu studia dodělal školu (cestoval mezi Londýnem a Prahou). Ve druhém ročníku ale musel přijet na rok do Prahy a podat vysvětlení svého pobytu v Británii. V Praze potkal svého profesora Kose, který mu nabídl, aby zde přednášel o taneční technice Marty Grahamové. Na zmíněném semináři se setkal se zástupci Vysokoškolského uměleckého souboru (VUS), kteří sháněli nástupce svého vedoucího Františka Pokorného. Narátora pozvali, aby jim udělal seminář. Zároveň přes Pragokonzert přijel London Contemporary Dance Group, jehož členy doprovázel na jejich turné. Podmínky pro jeho cestu do Londýna se nedařilo s Pragokonzertem domluvit. Mezitím učil ve VUSu a na pozvání F. Pokorného v Bratislavě. Osvětový ústav – zařízení pro amatérský tanec, při kterém vznikla sekce jazzového tance – angažován narátor.
1:15:39	V této době se snažil dostat zpět do Londýna, aby zde mohl dokončit studium. Povoleno, tentokrát už i se stipendiem, až po narátorově urgenci na Ministerstvu kultury. O životě v Londýně, divácké zkušenosti. O filmovém obraze skladatele P. I. Čajkovského [The Music Lovers, 1971] v režii Kena Russela, Glenda Jackson jako jeho manželka.

	London Temporary Dance Group – inscenace, v níž J. H. hrál Iva. Absolvoval také turné jako taneční doprovod k albu a koncertům zpěváka [Kevina] Ayerse s názvem Bananamour. Po návratu setkání s pedagogem The Royal Ballet Company Miro Zolanem (Zlochovský), který studium v Londýně dvojici Kubicová – Hartmann doporučil. V Londýně J. H. také navštěvoval extra kurzy jazzového tance u Matta Mattoxe, které ho velmi zajímaly a bavily, od Mattoxe. dostal také nabídku na angažmá. Smlouva s The British Council o využití v Londýně nabytých zkušeností u nás byla jedním z důvodů k návratu domů. Dále to byly ohledy ke krajanům, kteří narátorovi pomohli a které nemohl případnou emigrací zradit.
1:31:14	Po návratu následoval Ivanu Kubicovou do Černého divadla Jiřího Srnce, kde nastudoval Legendy staré Prahy. S těmi se podíval do Londýna a navštívil opět M. Mattoxe. Byli také v Americe. Dalším působištěm byl Balet Československé televize, kam nastoupil jako pedagog a tanečník a kde byl až do doby, než se mu podařilo odjet do USA na Fulbrightovo stipendium – výzkum amerického moderního a jazzového tance, o nějž se zasloužil Alvin Ailey. Jeho Alvin Ailey American Dance Center byl a je vynikající taneční soubor se špičkovými tanečníky. Jeden z nich začal později působit v London Contemporary Trustu, pozval tam (právě v době narátorovy londýnské stáže) přímo A. Aileyho (odtud se znali). Po návratu z Londýna se J. H. rozhodl pro studium choreografie na HAMU (v kruhu byli čtyři – J. H., Daniel Wiesner, Jan Klár a Zdeněk Prokeš). Jedním z pedagogů byl Vladimír Vašut. Pavel Šmok tvrdil, že choreografii nelze naučit. Oba pedagogové narátorovi doporučili stáž u [Conrada] Drzewieckého v Poznani – vzpomínky na tamní partu přátel. Později do Poznaně jezdil učit. Divácké zážitky – Teatr Stary v Krakově: Ples manekýnů, Teatr Ósmego Dnia, naproti přes trať byl malý soubor [Teatr Nowy?]: inscenace Koniec Europy – zaujat prací se znakem. Vzpomínka na Drzewieckého, který narátorovi zařídil exotické ubytování v Paříži.
1:46:25	J. H. byl po letech pozván na Drzewieckého pohřeb. Vzpomínka na pohřeb Jana Klára. Zpět k Aileymu. V roce 1978 spolupráce s Vladimírem Síssem – J. H. autorem choreografie k filmu <i>Balada pro banditu</i> podle inscenace Divadla na provázku. O zakázané inscenaci <i>Než jsem se narodil... A potom</i> – bulharský autor [Ivajlo Petrov], nositel Dimitrivovy ceny. Režie Zdeněk Pospíšil. Inscenace zakázána pro „zneuctění bulharského lidu“, venkov zobrazen nelichotivě, např. herečka/sekretářka v roli prasete visela jako při zabijačce. V Brně pracoval několikrát – vzpomínka na Zdeňka Pospíšila.
2. nahrávka	
1:55:38	O taneční skupině VUS (Vysokoškolského uměleckého souboru) 1972–1988. Působil zde jako choreograf a pedagog, soubor bral jako svou „laborator“, kde dělal praxi a vyvíjel se jako choreograf, postupně se stával známý v oboru a spolupracoval s divadelníky a filmaři. Šlo o amatérský soubor, který měl ale úroveň profesionálního divadla, pravidelná představení v Disku. Studium choreografie na HAMU – první ročníková práce byla pro Jiřího Němečka (šéfa baletu ND), který na HAMU učil. Popis práce s názvem <i>Svědění na téma Hirošimy</i>. Před odjezdem do USA pracoval na filmu <i>Balada pro banditu</i>, kde také

	tančili členové VUSu. Šlo o součást narátorovy diplomové práce. Koncem 80. let přijel do Prahy A. Ailey (vynikající vystoupení ve Státní opeře s ohromným úspěchem), znal se s J. Hartmannem z Londýna, jeho škola měla jako jediná povolení učit metodu Marthy Grahamové. V Praze se sešli a domluvili se na písemném pozvání. V té době byl J. H. zaměstnán v Baletu Čs. televize. Jednotliví nadřízení a náměstci v Československé televizi (ČST) vyjadřovali nadšení, ale po čase se distancovali. Povolení nakonec zařídil Ailey na recepci amerického velvyslanectví, kam byli pozváni naši papaláši. Kulturní ataše na jeho výzvu zařídil stipendium z Fulbrightovy nadace. J. H. tedy odjel do American Dance Center. Následovalo ale ještě zdlouhavé zařizování.
2:13:05	Vysvětlení poměrů v ČST. Choreografové nesměli být považováni za autory, aby jim ČST nemusela vyplácet tantiémy. Například Pavel Šmok to řešil tím, že byl zároveň režisér. To se později změnilo (za Zdeňka Srstky). Práce v televizi, zábavné pořady, ale J. H. pracoval rád hlavně na pohádkách, vzpomínka na pohádku <i>Princové jsou na draka</i>. Mozartovské pořady s Janem Bonaventurou a Pavlínou Moskalyskovou. Jedním z dramatických pořadů pro TV bylo i <i>Mystérium o Faustovi</i> podle svity Petra Ebena, v němž tančili Eva Jeníčková z VUSu [později známá jako herečka] a tanečníci ze Šmokova Pražského komorního baletu [např. Ladislav Rajn, Petr Zuska, Petr Tyc aj.]. Narátor založil i vlastní soubor s názvem Pickup Company, spadl pro Pražské kulturní středisko (PKS). Hostovali například v Moskvě na Dnech Prahy. Pracovali také s Michalem Pavlíčkem a Bárrou Basikovou. Další hostování v zahraničí: např. Tanz Tage ve Švýcarsku, Rovereto v Itálii na pozvání manželky skladatele Jana Nováka, který kdysi šéfoval místnímu symfonickému orchestru. Při PKS inicioval narátor vznik festivalu Tanec Praha. První vydání v roce 1988, pozván Robin Howard, majitel nadace London Contemporary Dance Foundation, která festival podpořila. Jiří Kylián na první ročník festivalu také poslal svůj soubor. V roce 1989 bylo na organizaci festivalu velmi rušno, už zde pracovala (jako tisková mluvčí) Yvona Kreuzmannová. Několik let dělal narátor uměleckého poradce festivalu.
2:27:40	Pobyt v USA. O kamarádce Virginii Brook, s níž se setkal, když v Lincoln Centre Library překládal <i>Taneční listy</i>. S manželem mu nabídla bydlení u nich doma blízko Columbia University na River Side Drive. Pozván také do Brooklyn College, kde měl možnost vidět řadu vynikajících filmů, například Kubrickův <i>Mechanický pomeranč</i>. V Brooklyn College dostal nabídku na učení. Tématem Fulbrightova stipendia byl <i>Výzkum amerického moderního a jazzového tance</i>, viděl rekonstrukce tanečních čísel všech pionýrů amerického moderního tance. O úraze, který se mu v USA stal – jako chodce jej srazilo auto. Vtipná vzpomínka na zpěváka Karla Černocho, s nímž se přátelil. Po rozpuštění Pick Up Company učil narátor na různých školách, kde se vyučoval tanec (Divadelní fakulta Akademie múzických umění, konzervatoř herecká, pěvecká). O invalidním důchodu. Ještě před revolucí se uskutečnil výměnný pobyt tanečníků z VUSu v USA. Choreografii <i>Šepoty a výkřiky</i> uvedl narátor nejen s Pavlem Šmoke a VUSEm, ale i v Americe.
2:44:05	Richard Hes, taneční skupina Uno a muzikál <i>Dracula</i>, slušně placená

	práce, hrálo se v Paláci kultury. Uno poté jako celek dostalo angažmá v Hudebním divadle Karlín, kde byl po návratu z emigrace šéfem Zdeněk Pospíšil. Působilo tak jako samostatný subjekt vedle operety. O osudech Z. Pospíšila a náznakem o jeho neshodách se souborem. Hledání nového šéfa po Pospíšilově sebevraždě, stal se jím Ladislav Županič. Narátor osloven jako poradce uměleckého šéfa. Inscenoval <i>Hello, Dolly</i>, inscenaci Oty Ševčíka o Paganinim, [Novotného] <i>My Fair Lady</i>. Uměleckým záměrem narátora bylo „divadlo, které mluví, tančí a zpívá“ v duchu knihy Iva Osolsobě [na jeho jméno si vypravěč vzpomene později]. Pochvaluje si spolupráci s kolegy v Karlíně, šéfdirigent [Alois] Moulík, šéfka sboru [Irena] Pluháčková, vynikající režisér [Petr] Novotný – vzpomínka na něho. Společné plány na školu amerického muzikálu za účasti Lídy Nopové (zpěv), P. Novotný herectví a režie, J. Hartmann jazz dance. Velmi úspěšný muzikál v Novotného režii <i>Jesus Christ Superstar</i>. Vyzdvihuje režisérovy zásluhy na úspěchu muzikálu, taktéž v případě jeho <i>Kytice</i> v Semaforu. J. H. pracoval i na operetách. Při práci na jedné z nich se nepohodl s Petrem Kracikem.
3:00:09	O šéfdirigentu [Arnoštu] Moulíkovi. Vzpomínka na společnou práci na muzikálu <i>Zorba</i>, práce na rytmu. Ladislav Županič před každou premiérou zval kritiky na posezení, narátorův názor na kritiku, která nezná zákonitosti muzikálu a nemůže o něm fundovaně psát. O inscenaci <i>Chicago</i>, vzpomínka na pohřeb L. Županiče a na jeho ztvárnění ústřední postavy. Striptýzové číslo s tanečnicemi inspirované Bobem Fosseem. Vzpomínka na zanedbání včasné přípravy na blížící se povodně v roce 2002 – radní Igor Němec. <i>Chicago</i> se pak hrálo v Paláci kultury. Příchod nového ředitele, který nepřál baletu, narátor odešel. V pedagogické práci ale pokračoval – v Duncan Centru u Evy Blažíčkové. Využil zde metodu Marty Grahamové, kterou si osvojil v Londýně. Učil velmi rád. Spolupráce s Konzervatoří Jana Deyla, dojemné.
3:12:12	KONEC AUDIONAHRÁVKY
VIDEOZÁZNAM	
Stopáž 0:13:48	Divácké zkušenosti z amerického pobytu. Inscenace melodramu Honeggerovy <i>Johanky z Arku</i> v Lincoln Centre s fenomenální Irene Papas. Fossova verze muzikálu <i>Chicago</i> v režii jeho spolupracovnice Ann Reinking a jeho inscenace <i>Dancing</i> hraná na Manhattanu. Členka Alvin Ailey Company narátora pozvala na inscenaci z repertoáru Fatse Wallera <i>Ain't Misbehavin'</i> – popis performerek – tří afroamerických tanečnic. Dále vynikající <i>Sofisticated Ladies</i> – muzikál s orchestrem Dukea Ellingtona pod taktovkou jeho syna, se skvělou tanečnicí Judith Jamison. O povinnosti amerického úřadu práce zajistit umělcům při neplacené dovolené angažmá v jiném souboru/projektu apod. Viděl také Orchestr Dukea Ellingtona v Carnegie Hall. Na Times Square bylo malé divadélko, které hrálo starou Sullivanovu operetu <i>Pirates od Penzance</i>, umění přinést staré dílko po letech na jeviště a zaujmout diváky – popis děje a komických čísel. V Brooklyn College viděl vynikajícího Gruzince [Sergeje] Paradžanova, v SSSR zakázán. Jeho film <i>Stíny zapomenutých předků</i> – poetické, jinotajné. [George] Balanchine v Lincoln Centre. Narátor také navštívil balet v podání japonské tanečnice Kei Takei – <i>Kei Takei's Moving Earth</i>.

